

Fra konventionel til økologisk dyrket bomuld

Adama ryster et brunt pulver ud i den store lerkrukke. Så hælder han vand ned i krukken, så det dækker pulveret helt. Han rører rundt med en pind og bærer så krukken ind i hytten, hvor han stiller den i den mørkeste krog.

“Nu skal det stå her et par dage,” siger Adama. “Så er det klar til at blive sprøjtet ud over hele bomuldsmarken.”

Adama er bomuldsbonde i det sydlige Burkina Faso, men han er ikke en almindelig bomuldsbonde. Han er en af de bønder, der dyrker økologisk bomuld, og i år er det hans første forsøg med den økologiske afgrøde. De er 15 bønder der er gået sammen, og de har fået rådgivningen under hele perioden. Deres bomuld og dyrkningsmetoder bliver kontrolleret af landbrugskonsulenter fra start til slut.

Det pulver som Adama har blandet i den store lerkrukke er ikke et giftigt insektmiddel. Det er de tørrede og pulveriserede kerner fra Neemtræet, som er et almindeligt træ i Vestafrika, med oprindelse i Indien. Kærnerne indeholder stoffet azadirachtin, som er effektivt i bekæmpelse af skadelige insekter – og dem er der mange af på bomuldsplanten. Men neempulveret virker ikke ligesom størstedelen af de kemiske stoffer ved at dræbe skadedyret; det forhindrer skadedyret i at æde planten og ved at stoppe skadedyrets vækst og reproduction. Stoffet er ikke giftigt for mennesker eller husdyr, som de insektgifte Adama brugte, da han dyrkede bomuld efter den konventionelle metode.

Der er endnu nogle måneder til høsten, og der skal behandles flere gange. Adama er fortrøstningsfuld med hensyn til høsten. Han har en god aftale, og han har ikke nogen kredit. Han bor i et område, hvor

der er mange elefanter. De tog sidste år det meste af hans majshøst, men elefanterne er ikke interesserede i bomuld, så Adama ser ingen fare her. Det han skal passe på nu er afbrændingen af det høje græs, som finder sted i bufferzonen til reservatet. Afbrændingen sker for at give vækstmuligheder for nyt græs til vildtet, men vegetationen er meget tør; det har ikke regnet i flere måneder, og ilden kan let løbe løbsk. Det sker hvert år. Og så kan hans bomuld gå op i flammer. Derfor skiftes bønderne til at holde vagt ved markerne hele døgnet rundt, indtil der er høstet, og bomulden er kørt bort.

En vigtig afgrøde

I Vestafrika spiller bomuldsproduktionen en meget stor rolle. I lande som Mali og Burkina Faso er bomuld den vigtigste eksportafgrøde sammen med jordnødder. Hvert år bliver omkring 500.000 ha af Burkina Fasos landbrugsjord lagt ud til bomuldsdyrkning, og bomuld udgør mere end 60% af eksporten og er af vital økonomisk betydning for landet og de mange småbønder. Produktionen er fordelt på mange små familiebrug, der som oftest ikke er på mere end 1-2 ha. Familierne dyrker efter traditionelle landbrugsmetoder. Jorden bliver bearbejdet med en hakke eller hvis man har et trækdyr, spænder man det for ploven. De mange hektar af konventionelt dyrket bomuld, kræver, at man bruger store mængder pesticider, hvis man skal holde marken fri for skadedyr. Men at bruge sprøjtemidlerne er farligt for bønderne. Mange kan ikke læse, forstår ikke brugsanvisninger og begår derfor fejl, når de skal dosere. De kraftige emballager i plastik, som giftstofferne sælges i bliver ikke kasseret når de er tømte, men ofte senere brugt i husholdningen til opbevaring af madolie, fødevarer eller som drikkedunk til skolebørn. Sprøjtemidler, som bl.a. det meget stærke endosulfan, der har været forbudt i Danmark siden 1994 og som anses for stærkt forurenende og farligt at arbejde med for mennesker, er almindelige at finde i hytten hos en bomuldsbonde i Burkina Faso, og brugen af dem kræver flere dødsfald hvert år.

Derfor er økologisk bomuld ikke kun en god ide for forbrugere af bomuldstekstiler, men også for de bønder, der arbejder med eller dyrker bomuld og for omgivelser og grundvand.

Fil Bleu og økologisk bomuld

At støtte bomuldsbønder i at etablere en økologisk bomuldsproduktion og give væverne mulighed for at bruge økologisk bomuld, har lige fra

starten været en af målsætningerne i udviklingsprojektet Fil Bleu. I starten er udbyttet af økologisk dyrket bomuld som regel lavere end ved den konventionelle produktion, men erfaringer fra bl.a. Indien viser, at udbyttet stiger efterhånden, som den økologiske balance i marken genoprettes. Til gengæld for det lavere udbytte får bonden en højere pris, når han sælger.

Det er blevet midt i november og Amadou og hans familie begynder at høste bomulden. Planten, der er i familie med vores hjemlige stokrose, kan godt have frøuld og blomsterknopper på samme tid. Så der må høstes ad flere omgange. Bomulden plukkes nænsomt og samles i hytten. Den sidste kontrol foretages af teknikerne, og så bliver den kørt nordpå og fordelt i de forskellige Fil Bleu grupper. Her skal den nu renses, og alle de små frø, skal fjernes, før den kan blive kartet og spundet. Det er kvindernes arbejde. Det er et stort arbejde, men de dygtige spindersker kan lave en meget ensartet tråd, der bevarer bomuldens bløde kvalitet.

Traditionelle håndværk forsvinder

At karte og spinde er et håndværk, der er i stærk tilbagegang i Vestafrika. Den store import af billige tekstiler fra specielt Kina, overflødiggør de lokale vævere og spindersker og truer den lokale og regionale tekstilindustri. De håndvævede stoffer af lokalt dyrket bomuld kan ikke konkurrere med de kinesiske mht. prisen. Ser man på kvaliteten er det straks et helt andet sag. Men de fleste vestafrikanere er ikke blevet rigere, så der er mest salg i de importerede tekstiler. Det er vanskeligt at fortænke en fattig kvinde i at købe det billigste tekstil, når mønstret samtidig er det samme (kineserne har kopieret alle traditionelle mønstre, så det på afstand er svært at se forskel på et gedigent håndvævet bomuldstekstil og et trykt tekstil af f. eks. nylon eller tyndt industrielt fremstillet bomuld)

Med den økologisk bomuld har væverne og spinderskerne måske fået en ny chance for fortsat at kunne ernære sig ved det håndværk, som de i generationer har forbedret, og som stadig for mange er et vigtigt supplement, når der ikke er arbejde i landbruget. Bomulden er certificeret økologisk og Fil Bleu/IK har en international Fair Trade godkendelse.

Artiklen er skrevet af Anette Sonne, IK og har været bragt i tekstilbladet Gavstrik, www.gavstrik.dk